

Algot Johansson Svedje, Säbrå församling.

Algot Johansson är född i Säbrå, närmare bestämt i byn Svedje där han fortfarande bor. Han är född den 227 juni 1903.

Algot Johansson stiftade bekantskap med fiolen genom att hans äldre bror vann en fiol på ett lotteri och det var 19015 och Algot var då 12 år. Det första han lärde sig på denna fiol var att stämma den och så småningom så började han också att söka ut melodier på broderns fiol. Jag hade en granne som hette Sigge Norell, vilken förgäves förmådde sin far att få femtio kronor för att köpa ett dragspel. När inte Norells pappa var villig hjälpa till med förvärv av denna dragharmonika så började Sigge Norell att som grabb arbeta på ett sågverk för 10 öre i timmen och så snart han tjänat samman de femtio kronorna så köpte han dragspelet. Denna händelse inträffade när Algot och Sigge hade konfirmerats 1917.

Sedan Sigge Norell förvärvat dragspelet - ett treradigt durspel - så började han och Algot att spela tillsammans. De köpte grammofonskivor och lärde sig de olika låtarna. Och första gången som Algot spelade till dans var det oppe på smedjevinden i Ulvik, en lokal som man kallade "Djurgårn". Men Algot hade inget fodral för sitt instrument utan i början fick han vira tidningen VA runt fiolen, när han skulle ha den med sig. Nu fanns det en bonde som hette Pelle Ulander, som hade en son Fridolv Ulander och han hade fått en fiol men Fridolv kunde aldrig lära sig spela. Då fick Algot fiollådan, som på den tiden såg ut som en likkista med handtag uppe på trälocket att bära i. Denna fiollåda har Algot kvar ännu fast nu användes den inte längre. Den följde dock Algot fram till år 1923 eller 1924.

Den första fiolen som Algot ägde köpte han när han arbetade i Ulvviks brädgård för en lön av 10 öre i timmen. Det fanns en familj Bylund där det fanns tre pojkar, alla spelade fiol - Gottfrid, Alf och Valle. Gottfrid hade fått tag på en fiol av förvaltar Pettersson på Granlid och den fiolen fick Algot köpa för 25:- kronor. Den fiolen har Algot kvar ännu. 1927 gjorde Algot ett nytt överbord på fiolen. Algots far var en duktig hantverkare som gjort fioler och under hans ledning byggde Algot om fiolen. Fadern föreslog Algot att gå upp till gamkvarna vid Överdalsbäcken och sök där en frisk granbräda, och det gjorde Algot och han fick tag på en så bred bräda att han inte behövde limma locket. Det gamla locket användes att rita efter och det nya locket kom på plats och sitter där ännu, snyggt och välgjort.

Den spelning som utfördes sedan Sigge Norell och Algot lärt sig spela tillsammans var dansmusik med fiol och dragspel. Man spelade på dansbanor och sommartiden hände det att man fick spela både lördag och söndag. Den mesta betalning man kunde få var 25:- kr,

som delades på två och man fick använda sina cyklar för resor till och från dansbanorna. Det fanns ju bilar men dem kunde man ju ej anlita, ty det räckte inte ersättningen till för. Sigge Norell var en bra spelman men han var liksom Algot inte notkunnig utan man fortsatte att lära sig låtarna från grammofonskivor. I början av 1930-talet lärde sig Algot noterna och det skedde på så sätt att han kom i kontakt med spelmännen Martin och Bertil Andersson som spelade i "Brage-orkestern". Tillsammans med dem bildades en dansorkester bestående av Martin och Bertil Andersson samt Algot Johansson, Torsten Eriksson spelade piano, Teodor Eriksson spelade tenorbasun och Uno Hägglund trummor. Orkestern bestod av sex man och kallade sig för Älandsbro dansorkester. Vi spelade omkring tre år, säger Algot, och att orkestern upplöstes berodde på den lågkonjunktur som då kulminerade i mitten på 30-talet och som medförde att medlemmarna åkte ut på olika beredskapsarbeten - A K arbeten som de då kallades. Alla deltagarna i orkestern var notkunnig och därigenom kom också Algot att lära sig spela efter noter vilka han lärde sig själv. Vid övningarna fick Algot en del lärdommar beträffande noterna och så småningom kunde han läsa noter.

När nu orkestermedlemmarna skingrats fortsatte Algot att spela själv, ty nu kunde han inte sluta att spela. Ifrån Nora kom till trakten Gerhard Nordlund inflyttande och han spelade orgel. Nu blev det musik med fiol och orgel och det kan än i dag bli spelning till orgel när Algot och Gerhard träffas.

I slutet på 30-talet kom Hjalmar Eriksson från Kragom Säbrå med och nu blev det en trio av två fioler - Algot och Hjalmar - samt Torsten Eriksson piano.

Hjalmar Eriksson började spela som mycket ung och Hjalmar samt Jocke Norberg gick och lärde sig spela fiol hos Oskar Östman i Älandsbro. Denne Oskar Östman var en f d regementsmusiker och var född i Älandsbro och son till skräddar Östman. Det var många pojkar som gick hos denne Oskar och lärde sig spela fiol. Bland eleverna hos Östman var även Bertil Eriksson, Arne Andersson-Vass samt Roland Norberg. Enligt Algot var Östman tekniskt säker i sin undervisning och han kunde sin sak.

Men nu fråga vi Algot huru han kom över till folkmusiken, ty för oss är ju Algot mest känd inom folkmusiken om inte på annat sätt än att man en gång om året sände årsavgiften till honom för medlemsskapet i Ångermanlands Spelmansförbund.

Ja, säger Algot, det fanns inom SLU här i Säbrå ett folkdanslag och där spelade Hjalmar Eriksson, Erik Rönnlund och Osvald Wallin. Algot var med ibland och spelade. Det var redan på 30-talet. Osvald Wallin var jag något bekant med men när Hjalmar Eriksson omkring 1950 stötte på att Algot skulle följa med till "stan" på nästa övning, "ty nu är det fråga om stora festligheter", hade han sagt.

Det var före midsommar och det var anordnat ett bygdebröllop på Murberget. Det var första gången jag var med. Sedan på hösten bildades Härnösands spelmansgille.

Då ordnades det med regelbunda övningar var fjortonde dag.

Och nu ha vi kommit in på Härnösands spelmansgille som kom till 1950 och där var det musikdirektören Karl Lidén som stod i ledningen för Gillet. Bland medlemmarna fanns då Osvald Wallin, Emil Nilsson, Erik Rönnlund, Arne Andersson-Vass, Hjalmar Eriksson, Jocke Norberg, Nordwall Gussjöbygden och några fler som var med en kortare tid. Bland dessa var också Herbert Blomkvist som tidigare varit regementsmusiker. Efter något år kom Emil Nilssons döttrar, Ann-Marie Stjernberg och Ebba Olsson med i Gillet och de är ännu verksamma där.

Emil Nilsson var en äkta genuint gammal spelman som kom hit från Strömnäs men var ursprungligen värmlänning. Han hade ett eget spelsätt och ingen av oss de övriga kunde spela som han. Vi ha ju hans låtar i noter men ingen av oss kunde spela dem som han. Han hade en alldeles speciell stråkföring. Gillets ledare var från begynnelsen Karl Lidén, vilken var musikdirektör här i Härnösand. Han spelade ej fiol själv utan var den verkliga dirigenten. Han placerade spelmännen med 1:sta fiolerna på ena sidan och 2:dra fiolerna på den andra sidan och man satt och spelade när Lidén dirigerade. Han hade en perfekt hörsel och slog av och rättade till, när han hörde att någon spelade fel. Gillet fick genom denna noggrannhet en harmonisk och fin tolkning av låtarna, vilket bl a kom att framhållas i ett tidningsreferat efter ett framträdande i Sundsvall.

Omkring tre år var Karl Lidén ledare men flyttade därefter från Härnösand. Osvald Wallin övertog därefter ledarskapet av Gillet några år. Under denna tid kom kantor Rickard Stattin från Stigsjö med i Gillet med sin fiol. Eftersom han var kantor så blev han självskriven ledare för Gillet vilket uppdrag han hade i många år till dess han av sjukdom slutade. Gillet medverkade under åren i skilda sammanhang men det var under den tid Osvald Wallin var spelledare, som man regelbundet började medverka vid midsommarfestligheterna på Murberget. Ganska tidigt började Gillet medverka vid "De äldres kyrkhelg" eller som man också säger, "De Gamlas Dag". I början hade man kaffe efter högmässan och det serverades på S:t Petri Logen och där spelade då Gillet. Det är nog över tjugu år som Gillet medverkat åt kyrkan i detta sammanhang.

Folkmusikspelmännen hade väl förr inte inträde i kyrkorna men Algot Johansson har spelat "Visa från Ådalen" i Ramsele gamla kyrka, det var en midsommarhelg. Vid samma tillfälle framförde man i Ramsele bygdespelet "Fale Bures ring". Där spelades folkmusik i såväl kyrkan som på festplatsen. I detta område så är det nog kyrkan i Häggdånger som man först spelade folkmusik i och i den kyrkan har Algot spelat många gånger. I Säbrå kyrka har

Algot spelat flera gånger tillsammans med Gillet men i Domkyrkan har Gillet aldrig spelat folkmusik förrän sommaren 1978, då en av Gillets medlemmar gifte sig där och Gillet spelade före brudparet fram till altaret och efter brudparet sedan vigseln var till ända. Före vigseln spelade Gotlands Bröllopsmarsch och efter vigseln spelades Gånglåt från Härnösand av Osvald Wallin. Första gången som Algot spelade folkmusik i Häggdångers kyrka spelades "Kyrkmarsch från Östervåla", "Visa från Ådalen" samt Ballad efter Hjalmar Älander. De som den gången spelade i Häggdångers kyrka var Georg Vänglund, Hjalmar Eriksson, Hjalmar Ärlander och så Algot Johansson.

Inne i Stigsjö kyrka har Algot aldrig spelat men Gillet har framträtt utanför kyrkan på Vallen eller som man också sade på Prästbolet. I Säbrå kyrka ha gillet spelat några gånger och senaste gången svarade spelmansgillet för högmässans avslutning och gick sedan före församlingen ut ur kyrkan ner till församlingshemmet där kyrkkaffe serverades.

I början av 50-talet då Gillet hade blivit en verklighet skaffade sig Algot den folkdräkt, som han alltjämt bär. Osvald Wallin som själv var skraddare hade sytt nationaldräkten.

Ångermanlands spelmansförbund blir härefter föremål för en inventering att ställa frågor till Algot. Ångermanlands spelmansförbund bildades i Ullånger i Hemvärnsgården i aug. 1952 och då var Karl Lidén med. I landskapsförbundets styrelse kom Algot Johansson med 1956. Han efterträdde då Jocke Norberg som kassör, då denne blev ordf. och sedan det valet 1956 har Algot Johansson varit Ångermanlands spelmansförbunds kassör. Det har gått bra under alla åren att vara kassör, säger Algot, och förbundet har aldrig haft några skulder under tiden.

Under dessa år som kassör har Ångermanlands spelmansförbund utgivit två läthäften, ett grönt om 50 låtar och ett blått om 51 låtar.

Vid utgivandet av det första häftet deltog ju kassören beträffande det ekonomiska. Mer engagerad var kassören vid utgivandet av det andra häftet.

Beträffande häftet 1 har det utgivits två gånger, en utgåva redan 1957.

Ett glatt minne Algot Johansson har av spelmansstämman i Härnösand där många landskapsförbundets medlemmar - framförallt ordf. Jocke Norberg - deltog.

Algot Johansson har aldrig spelat upp för spelmansmärket och Algot har aldrig funderat på att spela upp för märket. En annan sak som Algot aldrig brytt sig om att ägna sig åt är att komponera någon egen låt. Han har med nöje spelat vad andra tillskapat.

Ja spelmansstämman i Härnösand lever kvar i minnet hos Algot Johansson och han berättar att domarna var bl a Göran Olsson-Föllinger och en man som hette Gudmundsson. Denne Gudmundsson satt i domarnämnden och lyssnade till en av spelmännen och när han hade

spelat klart så sade Gudmundsson "53". De övriga i domarnämnden frågade vad han menade med att säga 53, och då svarade Gudmundsson, att det var 53:dje varianten av dendär låten.

Ett givande samarbete har varit de träffar som skett med spelmännen från Medelpad. I Stiftsgården i Söråker har vi träffats tre gånger säger Algot. Det är svårt att direkt ange från vilket tid som detta samarbete kan räknas, ty Ångermanlands spelmansförbund har vid ett flertal tillfällen varit inbjuden till Medelpad på deras årsmöten. Från Medelpad har man varit hos oss ett flertal gånger och samarbetet har vidmakthållit. Så t ex. var det en spelmansstämma i Ragunda där det var fyra deltagare från Ångermanland och fyra från Medelpad och då bildade dessa åtta ett lag - man skulle kunna säga ett Västernorrlands lag, och vandrade som en enhet upp till festplatsen. Här etablerades då ett spelmässigt samarbete Jämtland, Medelpad och Ångermanland. Under sommaren 1978 reste medlemmar från Härnösands spelmansgille till en stämma i Lycksele där man spelade tillsammans med spelmän från Norrbotten och Västerbotten. Något liknande har aldrig tidigare skett utan deltagare har förr själva fått anmäla sitt deltagande ävensom att själv ordna resorna.

När man tänker tillbaka på huru man förr fick sköta inläring på ett instrument, själv lära sig noter genom att bli omgäddad spelmässigt med notkunniga kamrater och jämför detta med dagens unga som skolats genom samhällets medverkan och haft tillgång till förnämliga lärarkrafter, så känner man en stor trygghet med tanke på folkmusiken och framtiden. Det beror nog en hel del på valet av låtar och de lokala kurserna har nog betytt mycket för det ökade intresset för folkmusiken. Genom dessa kurser kan de unga, som ska föra folkmusiken vidare, få en uppfattning om huru man ska spela dessa låtar. Kvar står alltid den individuella tolkningen av låtarna, där spelmannens spelkänsla och kynne gärna bestämmer huru låten ska tolkas. Vad som i detta fall är rätt eller fel kan man inte fastslå. Denna tolkning av låtarna gör att lyssnare utan att se vem som spelar kan säga vem spelmannen är.

Musikdialekten håller på att försvinna och det verkar som de unga tycker om att spela dalstil på låtarna och det bör vi vara uppmärksamma på. För Ångermanlands del så kom vi igång något sent och vi bör därför föra ut våra ångermanländska låtar till alla lyssnare och vänner av folkmusik.

Jag tror dock, säger Algot Johansson, att folkmusiken kommer att leva vidare med de ungdomar som nu intresserar sig för denna gren av vår kultur.

Dessa nedteckningar har skett vid ett samtal hemma hos Algot och Hilda Johansson av Bertil Eriksson och Gustaf Landin den 15 jan. 1979.

Släkttavla:

Erik Eriksson född 1699.

Stina Ersdotter född 1739.

Erik Ersson född 1749.

Katharina Ersdotter född 1777.

Johan Nilsson född 1779.

Erik Johansson född 1815; Nämndeman och Allmogespelman. (Psalmodikon).

Johan Ersson född 1838.

Erik Johansson född 1863.

Algot Johansson född 1903; fiolspelman.

x x x x x x x

[Kommentar]

Petrus Algot Johansson gick bort 1982.

Oskar Östman som omnämns som förste läromästare hette Oskar Verner Östman, var född 1893 i Nässland utanför Älandsbro och var till yrket musikkorpral och sedan skrädderiarbetare. Han bodde i Nässland hela sitt liv och blev över 90 år gammal.

Uppgiften om att Ångermanlands Spelmansförbund bildades 1952 i Ullånger emotsäges av flera andra källor, som uppger att det skedde i anslutning till en spelmansstämma i Härnösand 1950. Möjligtvis skedde något annat betydelsefullt för spelmansförbundet i Ullånger 1952, såsom antagandet av föreningsstadgar eller dylikt. Enligt samtida tidningskällor daterar sig Härnösands spelmansgille till 26:e juli 1950.

Domaren "Gudmundsson" är med sannolikhet musikdirektören Ture Gudmundsson ifrån Leksand.

Felstavningar i originalmanuskriptet har rättats vid avskrivning.

Avskrivet och kommenterat av

Isak Eriksson 2022